

Förhållandet mellan den inre och yttre världen

Sara Guldmyr
MA Research Paper 2022
Kunstakademiet i Oslo

Intro

I fjor trodde jag att jag var intresserad i dokumentär. När jag nu ser på det jag har filmat, tänker jag att det inte alls är att gå in i andras kontakt med omvärlden. Det jag har gjort, är mer som regisserad observation. På ett behörigt avstånd. Jag tror att mitt intresse för verklighet och realism har glidit in i en mer emotionellt uppmärksam undersökning. Den undersökningen har rört sig mot den fysiska formen som uttrycksform.

Skiftet från att stå bakom videokameran, till att ha händerna i olika material, har också gjort mig som konstnär mer närvarande i tillblivelsen av verken. Den materiella arbetsprocessen frigör att alla beslut ska tas samtidigt, jmf. att planera allt innan man filmar. Den har gjort det enklare för mig att tänka i steg, i och runt och medan jag gör, genom de fysiska materialens begränsningar och möjligheter.

”documentary (adj.)¹

1788, "pertaining to or derived from documents," from **document** (n.) + **-ary**. Meaning "**factual, meant to provide a record of something**" is by 1921, originally in reference to film, from French *film documentaire* (by 1919).”

I den etymologiska beskrivningen står det att dokumentärformen ämnar att ge ett (här översätter google *record* till ”register”, men jag tänker att record mer hänvisar till att registrera, spela in, uppteckna, visa) Visa hur något är? Visa hur något faktiskt är. (Realism-begreppet). Vilket kan vara oerhört svårt, eftersom subjektiviteten alltid verkar komma emellan och objektiviteten kräver de många perspektivens polyfoni. Realism har alltid varit ett konstruerat begrepp.

Mike Sperlinger benämnde vid en tutorial 5e september det jag jobbar med som ”It’s like a realism, but an emotional realism”. Som den emotionella sidan av hur en kan uppleva verkligheten.

¹ Word Documentary, *Online Etymology Dictionary*, 2022 <<https://www.etymonline.com/word/documentary>> [Accessed 25. oktober 2022].

Med utställning i sikte

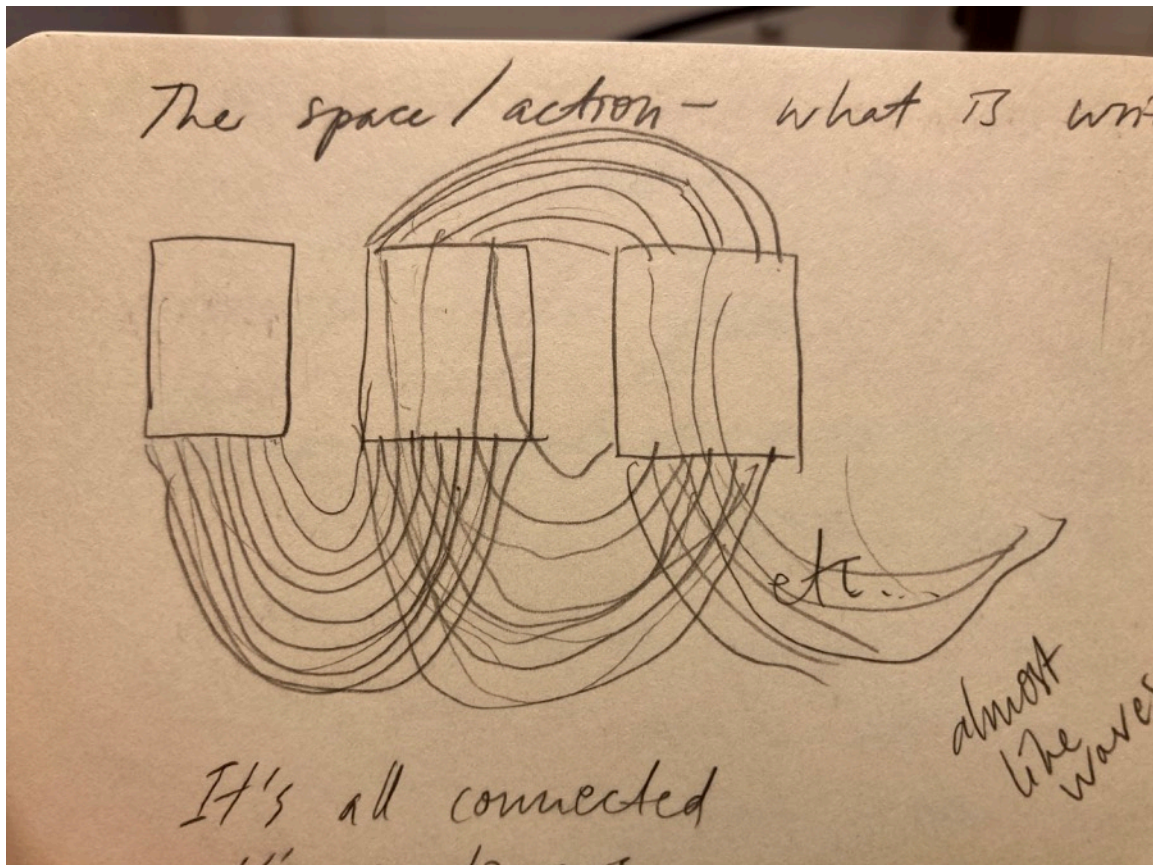
Nu har november precis startat och jag har börjat arbeta med det jag ska visa på avgångsutställningen. Det började att ta form redan i våras då jag tänkte mycket på hur analoga och materiella medier har en dimension som gör något *annat* än de digitala, både i förhållande till att de ofta använder längre tid och att handens närvaro har lämnat avtryck/spår. I samma veva tänkte jag också mycket på intimitet och hur intimiteten formas när en kommer nära en annan människa. Det tar tid att lära känna någon annan och därför tänkte jag att det är logiskt att göra något som också tar lång tid, som en lång väv gjord för hand. För mig är det att samla alla trådarna till något solid även det en referens till vänskap. Jag bestämde mig för att väva ett brev. Handskrivna brev är ju på något sätt väldigt intima. De är skrivna i en ”produktiv ensamhet” där man ägnar all uppmärksamheten sin åt den man skriver till. Det är också en intim handling att som mottagare läsa sitt brev. Därför är det kanske lite motsägelsefullt att vilja visa breven för ”alla” i en utställning. Men eftersom jag inte riktigt vet än *vem* breven ska vara *till* och *vad* de ska handla *om* - kanske de mer ska handla om ett tillstånd och den mänskliga handlingen att skriva brev hellre än att beskriva en specifik mellommenneskelig relation. Personligen har jag några få minnesvärda upplevelser där brev har lästs upp högt i en grupp, där visserligen alla i gruppen känner varandra och alla delar sina brev genom sin röst i rummet. Den erfarenheten är viktig för detta projektet för att den handlar om att ägna sin uppmärksamhet till någon och dela den.

Ett handskrivet brev är ett långsammare sätt, kanske med mer eftertanke, att kommunicera något på, än den snabba digitala. Jag ser upp på högsta hyllan i min bokhylla där en bred röd bok står. ”*Du lär mig att bli fri*”² är en bok med brev från författaren Selma Lagerlöf till hennes väninna X. Det är bara Selmas brev som är publicerade i boken och bokens titel är hämtad från ett av hennes brev. Det att andra människor lär en att bli fri, istället för att försöka lösa allt på egen hand, är något jag vill försöka att få in i detta avgångsverk.

Jag har satt upp min första varp av två och ska väva totalt 8 - 10 förstorade A4-sidor i ull. 56 cm breda och 80 cm långa. Sidorna förhåller sig till A4-formatet eftersom det är ett format vi känner godt. Skala. De är förstorade eftersom jag ville utnyttja vävens maxgräns (56cm bredd) och för att de ska visa dem i Black Box på KHiO som är ett ganska stort rum. Det blir nog också lättare att sy på text när sidorna är större. Jag ska väva ”pappret” först, och sedan sy på text: brev och/eller

² *Du lär mig att bli fri*, ed. by Ying Toijer-Nilsson, (Borås: Albert Bonniers Förlag, 1992).

notater, teckningar eller funderingar. I några av sidorna ska jag väva in ljusgråa linjer, som ett linjerat ark. Jag ska också experimentera med att addera andra material i väven, så som metall och glaserad keramik. Samt testa olika sätt att installera sidorna i rummet. Mellan två sidor har jag ex. lämnat 130 cm "naken" varptråd, så att de kan hängas upp ungefär som de första två sidorna på denna skissen:

Skisser till pågående vävarbete

Tanken var först att titeln kunde vara "Soft letters", och att det kunde vara i släkt med ett arbete som jag gjorde innan detta som heter "Soft page". Soft page är en mjuk A4-sida i sidentyg, med lasergraverade linjer. Det verket hänger nu på Skriveloftet som befinner sig på våningen högst upp i Litteraturhuset i Oslo. Där kan människor hyra en plats för att sitta och skriva. Verket är installerat hängande från taket, med sytrådar som jag har sytt in för hand där linjerna på sidan slutar. Jag kan glädjas över det faktum att hur verk installeras i rummet kan vara med på att skapa själva verket, till exempel här gör installeringen att man ser tydligt att det är en mjuk sida, ett mjukt ark. Genom att använda ett mjukt material kan verket referera till ett mjukt *tillstånd*. Ett slags tillstånd där det är rum för att göra fel. Ett slags frirum från risk.

Sara Guldmyr, *Soft page*, 2022. Foto Johan Andrén

Sara Guldmyr, *Soft page*, 2022. Foto Johan Andrén

Soft page är fysiskt tilstede i rummet och rör sig lite om du går förbi eller öppnar ett fönster. Det blir ett fysiskt möte, ett taktilt möte. Jag försöker att förklara för mig själv vad taktilitet är när det gäller konstverk. ”Taktil er noe som oppleves ved sanseinntrykk gjennom huden, det vil si stimulering av berøringssansen.”³ Något som angår känslosinnet. I konstverk kan det också vara en slags beröringsförståelse som betraktaren får genom att se (men inte nödvändigtvis röra vid) konstverket. Den tause kunnskapen som ligger i erfarenheten av hur olika material känns, till exempel att marmor oftast känns kallt mot huden, eller hur otroligt lätt sidentyget kan vara. Materialet har en tilstedeværelse, fint ord på norska tycker jag.

Det materiella livet⁴

Rummen vi färdas genom är alla uppbyggda av material. Materialens variation omger oss och de har betydning både funktionellt, historiskt, estetiskt och politiskt samtidigt som de också kan bära våra känslor. De kan bidra till att vi människor reagerer på olika sätt.

På Dômen konstskola visade en gästlärare oss en video av Carl Johan Engberg. Rörliga bilder som visar när en kyrka som rivs. Kyrkan skulle upplösas, beslutet var taget och Engberg valde att filma denna sällsynta händelse. Den stora maskin-armen går in i byggnaden och krossar den, lite längre in för varje gång. Varför var detta så konstigt att se? Tidslagren kändes som de ibland kan upplevas som: oöverskådliga. Kyrkorna som alltid tycktes ha funnits där, med så mycket materiell tyngd, historisk makt och auktoritet. Religionen gjorde byggnaden till en bestämd plats. Kanske symboliserade byggnaden trygghet för vissa och nedtryckelse för andra. Nu nedtagen bit för bit, nästan avslöjad av att den inte var mer än många murstenar som var lagda på varandra. Filmens engelska titel är *We don't go there anymore*⁵.

³ Erik Mørstad, ‘taktil’, i *Store Norske Leksikon*, (Oslo: Universitetet i Oslo, 2022). Store Norske Leksikon.

⁴ Titel lånad från boken: Marguerite Duras, *Det materielle livet*, (Lillehammer: Trans:Fer Forlag, 2019)

⁵ Carl Johan Engberg, *NU RIVER VI KYRKAN*, Video, Vimeo, Publicerat 2010, <<https://vimeo.com/9067621>> [Accessed 24. oktober 2022].

Carl Johan Engberg, *NU RIVER VI KYRKAN*, (2006-2008)

Carl Johan Engberg, *NU RIVER VI KYRKAN*, (2006-2008)

Riskens närvaro i utställningen *Hester dør stående*⁶

Jag ska skriva om två verk i Hanne Tyrmis utställning för att försöka sätta ord på varför den träffade mig.

Betroelser

Tyrmi skapar verk som ligger å vaker mellan det abstrakta och det figurativa. Här i verket ”*Betroelser*”. Jag skrev titeln direkt i bilden på min mobil för att inte glömma den. Att betro sig till någon kan kräva tillit, eller ibland desperation. Jag växlar mellan att tänka på yttre och inre rivsår i konflikter. Ärr eller ånger över att ha betrott något till någon. Eller när man i en betroelse håller tillbaka och ljuger om något som man inte vill avslöja.

Och så kommer jag ihåg hur de var installerade: som långa papper, som utrullade brev. Är det betroelser till flera olika personer, eller är det till någon speciell, en betroelse som fortsätter att utbroderas? Längden på dem kan berätta om olika tillfällen: en lång natt eller en kort morgon. Betroelser innebär att våga vara sårbar inför någon annan och inför sig själv.

⁶ *Hester dør stående*, 28.01.22 – 20.03.22, Kunstneres Hus, Oslo.

Hanne Tyrmi, *Betroelser*, 2022

Sättet de hänger bredvid varandra, liksom utrullade på väggen, vittar om att vilja exponera något, att visa alla betroelser på en gång, som att visa sig naken för någon. Ref. till fargebruken av en slags hudton. Jag tycker att Hanne Tyrmi klarar att fånga både sårbarhet och mod hos människan i detta verk.

När jag skriver om betroelser, minns jag en installation som jag gjorde första året på min bachelor utbildning. Jag hade en väninna på folkhögskolan jag gick på, som haltade och som var väldigt stel, nästan orörlig på vänster sida av överkroppen. Jag frågade aldrig varför. Året efter möttes vi i Göteborg och hon berättade att hon hade blivit misshandlad av sin ex-man. Hon sa att hon brukade slå in 112 på mobilen så att hon bara var ett tryck bort, ifall hon skulle behöva hjälp. Hon brukade göra det varje gång innan hon skulle lämna sin lägenhet, ifall att han skulle stå där utanför dörren. En dag vaknade hon upp och kunde inte längre röra sin vänstra sida av kroppen. ”Det är en muskel i din mage som krampar, och den kommer att krampa till den inte ska krampa längre”, sa läkaren. Verket består av oljefärg på itu-riven canvas och heter *Till min väninna*.

Sara Guldmyr, *Till min väninna*, 2012

Tyrmis abstraktion frigör hennes betroelser från en konkret berättelse och öppnar istället upp och låter oss gå in i verket på egen hand.

”Abstraksjonen er så nyansert at den åpner for en flertydig respons; ikke minst i forhold til en biografisk lesning. Verkene blir aldri private bekjennelser, men oppleves som materielle artikuleringer av erfaringer og fornemmelser vi alle har tilgang på.”⁷

Även om motivationen till att laga kunstverk ibland är personliga, känns det viktigt för mig att de inte är privata. Att erfarenheterna blir frigjorda från sitt biografiska ursprung men samtidigt fortfarande har den samma emotionella intensiteten.

Verket "*Till min väninna*" ser jag dock som ett undantag där just dens berättelse är viktig så att den inte misstolkas. Titeln pekar också på att det kan vara en dokumentär aspekt. Installerad som en iturivert karta som någon har försökt att sätta upp igen. Jag tog med detta verk även om det är gammalt, dels för att det handlar om att min väninna betrodde sig till mig om vad som hade hänt henne. Och dels för att det har något jag kanske har kommit tillbaka till, det som handlar om att ge fysisk form åt upplevelser.

Betroelser handlar om att söka intimitet, söka någon att betro sig till. Det måste finnas en annan, en annan människa, varelse eller plats som kan vara mottagare av betroelsen. Det handlar därför om relationer. Mellommenneskelige relationer men också relationer till tid och rum.

⁷ Marit Paasche, *Mene Tekel*, text om Hanne Tyrmis utställning *Hester dør stående*, 2022, Kunsternes Hus, Oslo

Rekyl

Hanne Tyrmi, *Rekyl*, 2022

Verket *Rekyl* har en risk närvarande. Det materiella kan erbjuda en fysisk risk. Det tunga, stora blyklotet skulle kunna sättas i rörelse och attackera både vägg och besökare. Risken som finns i detta verk, är uppnådd mycket på grund av hur det är monterat. Placeringen i rummet, det att det nästan träffar golvet men inte. Remmarna som håller cirkelformen på plats ger känslan av att det kan glida ut och falla ned. Skalan på klotet är hotande för en människokropp. På denna bild ser en inte hur stor kulan är, så jag sätter in en bild till på nästa sida.

Stillbild från video, Ternje Nicolaisen intervjuer Hanne Tyrmi i forkant av utställningen på Kunstnernes Hus, 2022

I en video⁸ där Hanne Tyrmi berättar om verket, säger hon något om saker som kommer tillbaka till oss. Det bevegelige. Det hon ger form till i *Rekyl*, som i sitt utförande och montering får besökaren att föreställa sig den svängande rörelsen även om kulan hänger stilla. Risken, makten hos risken och utsattheten den skulle kunna skapa.

Jag vill skriva om ett eget arbete som hade ett risk-element. En risk som även blev ”förverkligad”, i den mening att delar av verket faktiskt krossades.

Verket *En god tid* är en skulptur i stål och keramik - och en konsert. Titeln och verket kommer från tankar om våra tänder, att de kan ses som en individuell tidsmätare. Man kan uppskatta hur länge en människa har levt genom att undersöka hennes tänder. Under konserten slår en percussionist på de ihåliga tänderna i bränd och glaserad stengods, formgjutit porslin och bränd terracotta. Tänderna gjorde jag olika i både form och färg, för att de kan representera olika perioder i en människas liv. I detta verket ville jag ha med en risk. Det kommer som en överraskning för publiken när tänderna byter ljud, mister klangen och i nästa slag krossas av percussionisten.

⁸ Kunstavisen.no, *Ternje Nicolaisen intervjuer Hanne Tyrmi i forkant av utställningen på Kunstnernes Hus*, Video, Facebook, 04. februari 2022, < https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=1081229149334053&id=110053320476891&eav=AfZMpErB3qgeuWN0KKDeARJzhCSK0WuvKGmIc2OFe0Iu2Fe3wlnypQY9QFU2bt6xPxw&paipv=0&_rdr > [Accessed 04. november 2022].

Sara Guldmyr, *En god tid*, 2022

Detaljbild efter konsert

Sara Guldmyr, *En god tid*, Trøndelagsutstillingen, 2022. Med percussionist Michaela Antalová

Länk till video av konsert på Trøndelagsutstillingen: <https://vimeo.com/754241528>

Upphäng

Jag tog bilder på hur Hanne Tyrmi hade hängt upp sina verk.

Hanne Tyrmi, 2022

Hanne Tyrmi, *Hester dør stående*, 2022

Hanne Tyrmi, *Ti råd for å slutte å gråte*, 2022

Om att kommunicera känslor

I Hellen Kellers självbiografi beskrivs hur hon som blind och döv, vägledades av sin lärarinna miss Sullivan att förstå kopplingen mellan ord och ting. Specifikt startade de med ordet vatten: ”En eller anden holdt paa at pumpe op vand, og min lærerinde førte min haand bort under straaalen. Medens det friske vand flød henover min ene haand, stavede hun i den anden ordet vand, først langsomt, siden fortere. Jeg stod stille og iagttog opmærksomt hendes fingerbevægelser. Pludselig fik jeg en dunkel bevidsthed om noget glemt — en anelse af en tanke, som kom tilbage — — og på en eller anden maade aadenbaredes for mig sprogets mysterium. Jeg forstod da, at ”v-a-n-d” var det samme som dette underlige, kjølige noget, som flød henover min haand.”⁹

Det taktila teckenspråket för dövblinda, där de tar hjälp av känseln för att kommunicera, har fascinerat mig sedan jag såg Werner Herzogs film *Land of silence and darkness*¹⁰. ”Handalfabetet är en del av teckenspråket. Det är lätt att lära sig men långsammare att använda än teckenspråket, eftersom man bokstaverar varje ord.” [...] ”Lättast är det som Per Nyling kallar för naturliga tecken, som tecknen för ’dricka’ eller ’ta på sig jackan’. Dessa tecken utgörs av samma rörelse som i verkligheten – det vill säga man för ett osynligt glas mot munnen eller drar en osynlig jacka över axlarna. Svårast är abstrakta ord. ’Tid’ är helt omöjligt, enligt Per Nyling. Även känslor är knepigt, eftersom det är svårt för en utomstående att veta vad som rör sig i personens inre.”¹¹

Att kommunicera känslor kan vara svårt av många olika anledningar, till exempel kan orden ibland upplevas otillräckliga. De räcker inte alltid till för att få med den fysiska delen av en upplevelse. Jag finner att i materialens olika egenskaper och möjligheter för bearbetning och förvridning, finns det andra sätt att uttrycka eller utforska känslor på, kanske genom de många element som kan brukas - taktilitet, rytm, skala, färger, textur, abstraktion, nedbrytning av ett material etc. Kanske är det för att materialen också befinner sig fysiskt i världen, precis som vi i våra kroppar. Metallen, eller för att vara mer precis - stålet - en bit stål känns tung i handen, på ett skönt sätt. Tyngden gör det verkligt. Stålet är också starkt, det kan bära mycket. Mjuka material har en annan styrka i sin lätthet. Som här i Tyrmis ”*Den første snøen*”:

⁹ Hellen Keller, *Mit liv*, I översättning av Kathrine Faye-Hansen, Kristiania: H. Aschenhoug & CO (W. Nygaard), 1904), p. 92.

¹⁰ Werner Herzog, dir., *Land of silence and darkness* (Werner Herzog Filmproduktion, 1971)

¹¹ Anna Langseth, *Förbundet för Sveriges dövblinda*, 2014 <<http://www.fsdb.org/sagdetpakann.html>> [Accessed 26. oktober 2022]

Hanne Tyrmi, *Den første snøen*, 2022

Avslutning

När jag började på master på Kunstakademiet i Oslo i augusti 2021, hade jag en längtan om att lära mig att använda fler material, och att ta vara på de möjligheter skolans verksteder har. Jag har erfart att det tekniska ofta kan lösa problem i processen med tillblivelsen av ett verk. De fysiska begränsningarna kan skapa hinder som senare visar sig vara bättre för verket att lösa på ett annat sätt än hur en hade tänkt sig vid sitt skrivbord. Att arbeta med material ger en chans att tänka med händerna.

Även om jag älskar att klippa i videomaterial, finna rytmer mellan bilder och ljud och testa ut olika ordningar, så kanske jag just nu behöver att arbeta med en tredimensionalitet som kan placeras i rummet på andra sätt än en monitor eller en projektor. För att formen och monteringen i rummet tillför innehåll och är med på att skapa verket.

Mellommenneskelige relationer har alltid har en nerv, en risk i sig. Något som gör dem värdefulla, för att risken för att mista någon kan komma plötsligt och det att mista innebär att avvisa eller avvisning och det är något grundläggande fruktat eftersom det kan leda till ensamhet. Jag är intresserad av att ge fysisk form åt emotioner för att utforska dem i rummet. Emotioner som handlar om relationer till andra människor, till sig själv, om risk och förgänglighet och människan som är mitt i allt det hela tiden.

Litteraturlista

Akerman, Chantal, dir., *News from home* (Akerman, 1977)

Corpas, Irene Valle, 'Between home and flight: interior space, time and desire in the films of Chantal Akerman', *Journal of Aesthetics & culture*, Vol. 13, (2021), <<https://doi.org/10.1080/20004214.2021.194969>> (p. 9).

De Geer, Carl Johan, dir., *Stockholmsyndromet*, (Carl Johan de Geer, 2002).

Duras, Marguerite, *Det materielle livet*, (Lillehammer: Trans:Fer Forlag, 2019)

Engberg, Carl Johan, NU RIVER VI KYRKAN, Video, Vimeo, Publicerat 2010, <<https://vimeo.com/9067621>> [Accessed 24. oktober 2022].

Från Wikipedia, 'Chantal Akerman', *Wikipedia*, 2022 <https://en.wikipedia.org/wiki/Chantal_Akerman#Filmography> [Accessed 07. september 2022].

Herzog, Werner, dir., *Land of silence and darkness* (Werner Herzog Filmproduktion, 1971)

Hester dør stående, 28.01.22 – 20.03.22, Kunstnernes Hus, Oslo.

I, Imposter; Illuminations, 2011, Venice Biennale, Venice

Keller, Hellen, *Mit liv*, I översättning av Kathrine Faye-Hansen, Kristiania: H. Aschenhoug & CO (W. Nygaard), 1904), p. 92.

Kierulf, Ida, 'Hanne Tyrmi', *Kunstnernes Hus*, 2022 <<https://kunstnerneshus.no/program/utstillinger/hanne-tyrmi>> [Accessed 30. oktober 2022].

Kunstavisen.no, *Ternje Nicolaisen intervjuer Hanne Tyrmi i forkant av utstillingen på Kunstnernes Hus*, Video, Facebook, 04. februari 2022, <https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=1081229149334053&id=110053320476891&eav=AfZMpErB3qgeuWN0KKDeARJzh>

CSK0WuvKGmIc2OFe0Iu2Fe3wlnypQY9QFU2bt6xPxxw&paipv=0&_rdr > [Accessed 04. november 2022].

Langseth, Anna, *Förbundet för Sveriges dövblinda*, 2014 <<http://www.fsd.org/sagdetpakann.html>> [Accessed 26. oktober 2022]

Mørstad, Erik, 'taktil', i *Store Norske Leksikon*, (Oslo: Universitetet i Oslo, 2022). Store Norske Leksikon.

Paasche, Marit, *Mene Tekel*, text om Hanne Tyrmiss utställning Hester dør stående, 2022, Kunstnernes Hus, Oslo.

Society, Ágrafa, 'Interview with Mire Lee: Deforming Sculpture as Emotional Portal' *Entangled Feelings*, Issue 8 (Year), < (<http://www.zineseminar.com/wp/issue08/mirelee-eng/?ckattempt=1>) > [Accessed 22 Augusti 2022] (p.1).

Steyerl, Hito, 'The essay as conformism?', in *Essays on the essay film*, ed. by Nora M. Alter and Timothy Corrigan, Film and culture, (New York: Columbia University Press, 2017), p. 276-285

Toijer-Nilsson, Ying, *Du lär mig att bli fri*, (Borås: Albert Bonniers Förlag, 1992).

Virilio, Paul, *The administration of fear*, (London: Semiotext(e), 2012)

Wallis, Clarrie, 'Mike Nelson in conversation' *Tate etc*, Issue 22 (2011), < <https://www.tate.org.uk/tate-etc/issue-22-summer-2011/mike-nelson-conversation> > [Accessed 22 August 2022]

Word Documentary, *Online Etymology Dictionary*, 2022 <<https://www.etymonline.com/word/documentary>> [Accessed 25. oktober 2022].